

TOIMITUSKUNTA
Marja Pesonen (pj.), Henna Ahlfors, Timo-Matti Haapiainen,
Risto Jukko, Jussi Murtovuori, Irene Nummela, Tiina Peippo,
Minna Rikkinen, Arja Seppänen ja Maria Sten

TAITTO
Teemu Junkkaala / gstj.fi

KUVAT
Aarne Ormio

Hyväksytty kirkkohallituksen täysistunnossa 20. 11. 2012

ASIANUMERO
2012-00826

© Kirkkohallitus, Helsinki 2012

ISBN 978-951-789-416-6 (nid.)
ISBN 978-951-789-417-3 (pdf)

Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2012:7

ISSN 1237-279X

PAINOPAIKKA
Pekan Offset, Helsinki 2012

1	AIKUISET SEURAKUNTALAISINA -KEHITTÄMISASIAKIRJA MITÄ JA MIKSI	6
1.1.	Tavoitteet	6
1.2.	Selvitys seurakuntien aikuistyöstä	6
1.3.	Kehittämisasiakirjan tausta	8
2.	TYÖALOISTA TEHTÄVÄAJATTELUUN	12
2.1.	Palvelun, kasvatuksen ja lähetyksen linjaukset	13
2.1.1.	Meidän kirkko – välittävä yhteisö	14
2.1.2.	Meidän kirkko – kasvamme yhdessä	15
2.1.3.	Meidän kirkko - maailmaan lähetetty yhteisö	16
2.2.	Julistuksen tehtävään liittyviä näkökulmia	16
2.2.1.	Kaste – seurakuntalaisuuden perusta	16
2.2.2.	Hengellisen elämän ja kasvun tukeminen	18
2.2.3.	Musiikki seurakuntaelämässä	20
2.2.4.	Evankelioiminen	21
2.3.	Perheiden kanssa	23
2.4.	Vapaaehtoistoiminta	25
2.5.	Saavutettavuus	28
2.6.	Maahanmuutto ja monikulttuurisuus	29
3.	AIKUINEN SEURAKUNTALAINEN	32
3.1.	Aikuisuus – oikeudet ja vastuut	32
3.2.	Aikuisten seurakuntaelämän ja toiminnan kokonaisuus	33
3.3.	Kokonaisvaltainen ihmiskäsitys	34
3.4.	Seurakunnan yhteisöllisyys	34
3.5.	Seurakuntalaisuus	36
3.6.	Osallisuus ja vaikuttaminen	37
3.7.	Kestävä kehitys ja ympäristötoiminta	37
3.8.	Välitä viestiä	38

4.	MONENLAINEN AIKUISUUS	40
4.1.	Nuoret aikuiset	40
4.2.	Opiskelevat ja koulutuksessa olevat	41
4.3.	Työssä käyvät	42
4.4.	Työttömät	42
4.5.	Miehet	43
4.6.	Naiset	43
4.7.	Yksin elävät	43
4.8.	Sukupolvien ketju	44
4.9.	Isovanhemmuus	44
4.10.	Seniorit ja eläkeläiset	45

1
Aikuiset
seurakuntalaisina
kehittämisasiakirja
– mitä ja miksi

AIKUISET SEURAKUNTALAISINA -KEHITTÄMISASIAKIRJA – MITÄ JA MIKSI

1.1. *Tavoitteet*

Suomalainen yhteiskunta on monimuotoistunut, medioitunut ja monikulttuuristunut nopealla tahdilla viimeisten vuosikymmenten aikana. Yksilöllisyys, muutosten suuri määrä ja elämänmuotojen monipuolisuus ovat osa arkea.

Kirkkomme jäsenistä on 75 % aikuisia, noin 3,1 miljoonaa. Aikuisilla on toiveita, odotuksia, mutta usein vähän mahdollisuuksia olla mukana ja osallistua, koska kannamme vastuuta läheisistämme ja työstämme. Siksi on aika haastaa aikuisia seurakuntalaisia ja työntekijöitä pohtimaan, mitä tarvitaan, jotta »meidän kirkko olisi meidän kirkko.» Mikä on hyvää ja säilytettävää? Minkä tulee kehittyä? Aikuiset seurakuntalaisina -kehittämisasiakirja tarjoaa kysymyssarjoja välineeksi arviointiin, suunnitteluun, kokonaisuuden hahmottamiseen sekä strategisiin valintoihin.

Asiakirjan lähtökohtana ovat aikuisten monenlaiset elämäntodellisuudet ja periaate, että niiden on vaikutettava seurakuntanäkemykseen, suunnitteluun, resurssointiin ja päätöksentekoon.

Seurakuntaan sitoudutaan, kun se koetaan merkitykselliseksi. Ihminen on luotu etsimään ja kysymään elämän tarkoitusta ja mielekkyyttä. Seurakunta yhteisönä kantaa ja välittää näitä merkityksiä. Seurakunnan keskeinen haaste on luoda mahdollisuus merkityssuhteiden syntymiselle aikuisen oman elämän ja kirkon yhteisen uskon välille. On tärkeää kokea olevansa hyväksytty, tarvittu ja tervetullut juuri omalla itsenään, omine elämäntilanteineen ja -kysymyksineen. Silloin myös seurakunnan sanoma Jumalan rakkaudesta tulee eläväksi.

Aikuinenkin haluaa kasvaa. Identiteetti kehittyy jatkuvasti, elämän loppuun asti. Kasvu ja kehittyminen edellyttävät mahdollisuutta vapaasti etsiä, kysyä ja jakaa omia kokemuksia. Kristittyinä kasvamiseen tarvitaan sitä, että kirkon uskosta ja perusarvoista keskustellaan, tarvittaessa myös kriittisesti. Seurakuntalaisuus ja osallisuus toteutuvat vastavuoroisesti, eivät organisaatiolähtöisesti.

Aina ei kuitenkaan tarvitse jaksaa kasvaa. Seurakunta on myös keidas. Se on yhteisö, jonne saa tulla ja jossa saa niin tarvitessaan vain olla: levätä Jumalan ja toisten kristittyjen yhteydessä.

1.2. *Selvitys seurakuntien aikuistyöstä*

Kehittämisasiakirjan koonnut Kirkkohallituksen virastokollegion nimittämä työryhmä sai työnsä tueksi tutkija Minna Rikkisen laatiman Selvityksen seurakuntien

aikuistyöstä (2012). Selvityksessä kartoitettiin, mitä seurakuntien aikuistoiminta on, kenelle ja miten se on kohdennettu. Sen aineistona käytettiin 81 seurakunnan verkkosivuja (syksyllä 2011). Selvityksen tarkoituksena oli tuottaa aineksia sen pohtimiselle, millainen kuva seurakunnasta, aikuisuudesta ja seurakuntalaisuudesta välittyy verkkosivujen kautta.

Yhteistä selvityksessä mukana olleiden seurakuntien kotisivuille oli, että niiden perusteella oli vaikea hahmottaa aikuisille suunnatun toiminnan kokonaisuutta. Lisäksi oli vaikea päätellä, kenelle toiminta oli erityisesti suunnattu ja mitkä olivat tavoitteet tai erityispiirteet. Seurakunnan aikuistoimintaa oli verkkosivuilla nimetty ja kuvattu yleisluontoisesti, niukasti ja vailla tarkkaa kohderyhmää. Toiminnan nimen perusteella ei silloin voi tehdä päätelmiä sen tavoitteista tai sisällöstä. Osassa seurakuntia oli aikuistoiminnan kokonaisuuteen tai tapahtumiin laadittu sisältö- tai toteutuskuvaus.

Osa seurakunnista toteutti toimintaa aikuistyön työalana. Tällöin toiminnan painopiste oli kokoavassa raamattuaiheisessa ryhmätoiminnassa. Toinen painopiste oli aikuisille suunnatut suuremmat tilaisuudet, joihin kutsuttiin vierailevia puhujia kristillisistä järjestöistä tai yhteisöistä. Aikuistoiminnan tavoitteet olivat verkkosivuilla kirjattu yleisluontoisina ja kohdentamattomina. Jos toiminta oli selkeästi kohdennettua, niin sen sisältöä ei välttämättä ollut kuvattu kohderyhmän näkökulmasta. Aikuisuuden eri vaiheita ja elämäntilanteita huomioitiin toiminnassa heikosti. Osa seurakunnista ei käyttänyt termiä aikuistyö tai -toiminta, vaan järjesti toimintaa aikuisille eri toimintamuotoihin tai työaloihin, kuten diakoniaan ja lähetystyöhön, kuluvin.

Selvityksen pohjalta on todettavissa, että

- erilaisten seurakuntanäkemyksien tiedostaminen aikuistoimintaa suunniteltaessa on keskeistä. Toiminnan muodot muovaavat seurakunnan itseyttä ja ulospäin välittyvää kuvaa seurakunnasta.
- aikuistoiminnan kehittämisessä tulee kiinnittää huomiota laaja-alaiseen kristillisten ajattelutapojen esillä pitämiseen, erityisesti koskien erilaisia uskonäkemyksiä, kristityn identiteettejä ja raamatuntulkintaa.
- aikuistoimintaa koskettavat keskeisesti ihmisten ajankäyttöön, liikkuvuuteen, viestintään, yhteisöllisyyteen, identiteettiin ja uskonnollisuuteen liittyvät muutokset. Nämä ja muut toimintaympäristön muutokset tulee huomioida aikuistoiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa.

Selvityksen johtopäätöksissä korostetaan seurakunnan taustakäsitysten ja -näkemysten auki puhumisen ja -kirjoittamisen merkitystä. Tietoisesti tai tiedostamatta käsitykset seurakunnasta, aikuisuudesta ja seurakuntalaisuudesta vaikuttavat siihen, millä tavoin seurakuntalaiseen suhtaudutaan, kuinka hänet kohdataan, milläsin sanoin ja ilmaisin aikuisista seurakuntalaisista puhutaan ja kirjoitetaan. Kirkon työntekijöiden käyttämä kieli on usein tahattomasti seurakuntalaista kohteellistavaa. Aikuinen seurakuntalainen on käytettyjen ilmaisujen perusteella mielletty usein toiminnan kohteeksi eikä yleistä pappeutta toteuttavaksi, täysivaltaiseksi seurakuntalaiseksi.

Seurakuntien kannalta aikuisväestön toimintaympäristön yleisistä muutoksista keskeisimmät liittyvät yhteisöllisyyteen, perherakenteisiin, identiteetin rakentumiseen, ihmisten liikkuvuuteen, globalisoitumiseen ja medioitumiseen. Paikallisesti esimerkiksi kunta- ja seurakuntarakenteen muutokset koskettavat seurakuntalaisuutta ja sen toteutumismahdollisuuksia.

1.3. Kehittämisasiakirjan tausta

Kehittämisasiakirjan koonnut Kirkkohallituksen virastokollegion nimittämä aikuistyön työryhmä käytti työnsä taustana edellisessä luvussa kuvattua tutkija Minna Rikkisen laatimaa selvitystä. Aikuistyön työryhmä järjesti erityyppisiä kuulemisia kevään 2012 aikana. Niiden pohjalta valittiin kehittämisasiakirjan teemat, joihin laadittiin kysymysryppäät.

Kuulemistilanteissa kysyttiin kaksi kysymystä: mitä kehittäisit ja mistä luopuisit aikuisten seurakuntalaisten näkökulmasta. Esitetyt toiveet ja tarpeet olivat hyvin samansuuntaisia. Niiden pohjalta muodostettiin seuraavat johtopäätökset.

On tärkeää, että seurakunnan toiminnan ja seurakuntaelämän rakenteet ovat joustavia ja muuntuvia. Aikuisten elämänkysymykset muovaavat sisältöjä ja toimintatapoja. Aikuisten seurakuntaelämää kehitetään hahmottamalla sen kokonaisuutta.

Seurakuntalaisten ja työntekijöiden rooleja tulee entisestään selkeyttää. Aikuisilla seurakuntalaisilla tulee olla vastuullinen ja osallistuva rooli sekä suunnittelussa että toteutuksessa. Seurakunnan työntekijöiden roolin tulee kehittyä toiminnan tuottajan roolista koordinaattorin tehtävän suuntaiseksi.

Seurakunnan toiminnan ja kristittyjen kohtaamisen on tärkeää toteutua muuallakin kuin seurakunnan omissa tiloissa. Yhteistyötä työpaikkojen, oppilaitosten ja vapaa-ajan toimijoiden kanssa on tarpeen vahvistaa.

Nämä toteutuvat, kun:

- Aikuisten näkemyksiä seurakuntaelämän kehittämisestä kysytään, kuullaan ja ne otetaan todesta. Seurakuntalaisten osaamista otetaan ilolla ja monipuolisesti vastaan.
- Myös niiden seurakuntalaisten toiveita kysytään ja kuunnellaan, jotka eivät toimintaan juuri osallistu. Mitä he tarvitsevat seurakunnaltaan? Millainen toiminta olisi mielekästä?
- Aikuisille suunnatun seurakuntatoiminnan rakenteelliseksi lähtökohdaksi otetaan aikuisten elämämpiirien

ja elämäntilanteiden moninaisuus. Luovutaan työalatai työmuotokohtaisesta toiminnan jäsentämisestä.

- Aikuisten keskinäisiä kohtaamismahdollisuuksia järjestetään enemmän, ja ne toteutuvat sekä seurakunnan tiloissa että yhteistyössä työpaikkojen, oppilaitosten ja harrastuspiirien kanssa.

MISTÄ LUOPUISIT?

Se, mistä halutaan luopua, liittyy suoraan kehittämistoiveisiin: halutaan luopua seurakuntaelämän ja toiminnan suunnittelusta ilman seurakuntalaisia sekä seurakuntaelämän toteuttamisesta työntekijävetoisesti ja -keskeisesti. Käsitystä vapaaehtoistoiminnasta haluttiin laajentaa. Mitään toimintoja ei haluta jatkaa ilman niiden tarpeellisuuden jatkuvaa arviointia. Huomiota haluttiin kiinnittää myös siihen, että aikuisia jaetaan kielikuvien tasolla kapea-alaisesti seurakunnallisesti aktiivisiin ja passiivisiin. Tästä halutaan luopua ja vahvistaa näkemystä siitä, että seurakuntalaisuus suuntautuu arjessa monin tavoin.

MIKÄ PITÄISI TEHDÄ MAHDOLLISEKSI?

- Keskustelu seurakunnassa kristityn aikuisen monenlaisista identiteeteistä.
- Keskustelu seurakunnassa erilaisista seurakuntakäsityksistä.
- Keskustelu toimintaympäristön muutosten vaikutuksista seurakuntalaisiin.
- Keskustelu seurakuntalaisten odotuksista ja tarpeista.

AIKUINEN SAA SEURAKUNNASSA

*levätä
kasvaa
olla vastuullinen.*

1. KOR. 9:19-23

*Vaikka olen vapaa ja kaikista riippumaton,
olen ruvennut kaikkien orjaksi voittaakseni
Kristukselle mahdollisimman monia. Voittaakseni
hänen omikseen juutalaisia olen näille ollut kuin
juutalainen; voittaakseni lain alaisina eläviä olen
näille ollut kuin lain alainen, vaikka en olekaan lain
alainen. Voittaakseni ilman lakia eläviä olen näille
ollut kuin eläisin ilman lakia, vaikka en olekaan
Jumalan lakia vailla - onhan minulla Kristuksen
laki. Voittaakseni heikkoja olen näille ollut heikko.
Kaikille olen ollut kaikkea, jotta pelastaisin edes
muutamia. Kaiken tämän teen evankeliumin vuoksi,
jotta olisin itsekin siitä osallinen.*

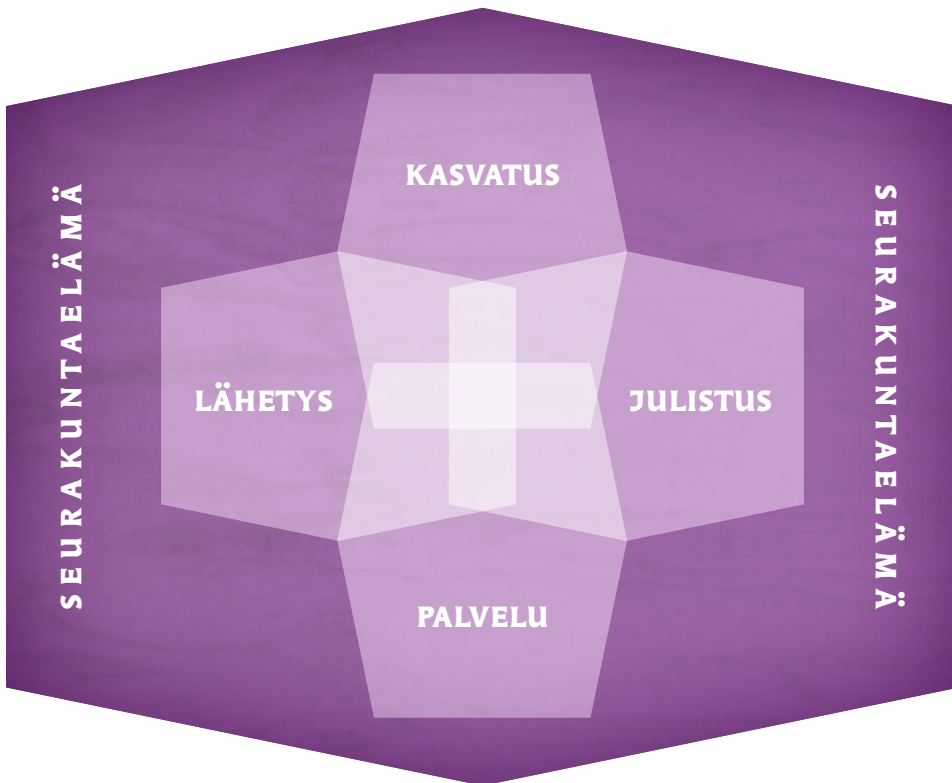
2
Työaloista
tehtävääjatteluun

2

TYÖALOISTA TEHTÄVÄAJATTELUUN

Seurakuntaelämän ja -työn yksi rakenteellinen muutos on se, että perustehtävästä lähtevä kokonaisvaltainen seurakunnan toiminnan suunnittelu on yleistynyt seurakuntakokojen kasvaessa. Haastettu kirkko – nelivuotiskertomusta 2008-2011 varten kootun tilastoaineiston mukaan 17 % seurakunnista käyttää seurakunnan toiminnan rakenteena muuta kuin työmuoto-, alue- tai kappeliseurakuntarakennetta. Työala- tai työmuotokeskeisyyden rinnalle etsitään uusia vaihtoehtoja organisoida ja jäsentää toimintaa, jotta kirkon perustehtävä toteutuisi mahdollisimman hyvin muuttuneessa toimintaympäristössä ja jotta eri-ikäisten seurakuntalaisten osallisuus, vaikuttaminen ja vapaaehtoistoiminta jäsentyisivät mahdollisimman hyvin osaksi toimintaa.

Seurakunta on olemassa jäseniään ja sen alueella asuvia varten. Kirkkomme perustehtävä toteutuu julistuksen, kasvatuksen, lähetysten ja palvelun tehtävien kautta (ks. kuva alla).

Mieti hetki seurakuntasi aikuisten kohtaamisia ja heille tarkoitettua toimintaa.

Miten edellisellä sivulla olevassa kuvassa olevat seurakunnan neljä tehtävää ovat työn lähtökohtana aikuisten kohtaamisissa?

Mikä tai mitkä tehtävät painottuvat aikuisten kohtaamisessa?

Millä perusteella painotukset ovat tehty?

Millainen tasapaino aikuisten kohtaamisissa on toiminnan ja olemisen välillä?

Millainen kokonaisuus seurakuntasi aikuisten seurakunta-elämästä muodostuu? Kuka koordinoi tätä kokonaisuutta?

Mitä ymmärrät aikuistyyöllä ja -toiminnalla? Onko se työala?

Mitä »työala» tarkoittaa? Kattaako työala koko aikuisten seurakuntaelämän kokonaisuuden?

*Unelmani on yhteisö,
joka on kohtaavana, auttavana
ja tukevana läsnä ihmisten elämässä ja
erityisesti sen merkittävissä taitekohdissa.
Yhteisö, joka ottaa vakavasti ihmisten
kysymykset ja kokemukset tarjoten
mahdollisuuden henkiseen ja hengelliseen
kasvuun - kohtaamisen, jakamisen,
kyselemisen ja keskustelun kautta. Yhteisö,
joka kokoontuu kohtaamaan Pyhän
yhteiseen ehtoollispöytään.*

2.1. Palvelun, kasvatuksen ja lähetyksen linjaukset

Meidän kirkko – osallisuuden yhteisö -strategian pohjalta on laadittu suuntaviivoja, linjauksia ja ohjelmia. Kirkkohallitus on tähän mennessä tuottanut kolme linjausta, joissa kirkon perustehtävää ja sen sisältöalueita on sovellettu strategian suuntaviivojen

pohjalta. Valmiina ovat palvelun, kasvatuksen ja lähetyksen linjaukset, julistuksen linjaustyöskentelyn käynnistämistä suunnitellaan. Linjausten esitteet löytyvät sivulta sakasti.evl.fi/strategisetasiakirjat.

2.1.1. MEIDÄN KIRKKO – VÄLITTÄVÄ YHTEISÖ

Meidän kirkko – välittävä yhteisö -linjaus valmistui 2010. Otteita sen strategisista suuntaviivoista:

- Autamme ihmisiä löytämään omat voimavaransa ja toimimme yhdessä heidän kanssaan elinolosuhteiden parantamiseksi. Annamme henkistä, hengellistä, fyysistä, sosiaalista ja taloudellista apua.
- Pidämme esillä kaikkien ihmisten oikeutta työhön ja edistämme hyvää työelämää.
- Tuomme yhteisessä rukouksessa elämämme Jumalan eteen ja etsimme hengellisyyden harjoittamisen tapoja arjessa ja pyhässä.
- Vahvistamme jumalanpalveluselämän yhteisöllisyyttä.
- Edistämme ilmaston ja koko elinympäristömme kannalta kestävä kehitystä uudistamalla elintapojamme.

Mitkä ovat seurakuntasi diakonian ja palvelun päätavoitteet?
Mitkä ovat seurakuntasi diakonian vahvuudet, voimavarat ja haasteet? Miten diakoniaa arvostetaan?
Miten seurakunnassasi reagoidaan toimintaympäristön tarpeisiin?
Ketkä ovat osallisia diakoniasta? Keiden vielä tulisi olla?

Millaisia vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksia tarjotaan niistä kiinnostuneille seurakuntalaisille?
Millaista diakoniakasvatusta seurakuntasi tarjoaa?
Miten etsivä työ, tutkiva työote ja avun tarpeiden ennakointi näkyvät?

Miten spiritualiteetti on läsnä palvelussa ja diakoniassa?
Millaisia ovat palvelun ja diakonian teologiset perustelut? Miten sanoittaisit niitä?
Miten seurakuntasi osallistuu epäoikeudenmukaisten rakenteiden purkamiseen kunnassanne?

Miten diakoniaa johdetaan? Miten diakoniaa on suunniteltu lyhyellä ja pitkällä aikavälillä?
Miten hyvin seurakuntalainen tavoittaa työntekijän, kun hän tarvitsee apua?
Miten seurakuntalaiset tulevat kuulluiksi?

Miten seurakunnan palvelu ja diakonia näkyvät mediassa ja tavallisen seurakuntalaisen arjessa?
Miten seurakunnan diakonia näkyy sosiaalisessa mediassa?

2.1.2. MEIDÄN KIRKKO – KASVAMME YHDESSÄ

Meidän kirkko – kasvamme yhdessä -linjaus valmistui 2011. Otteita sen strategisista suuntaviivoista:

- Seurakuntana kasvamme yhdessä Jumalan tuntemisessa sekä vastuun kantamisessa paikallisesti ja maailmanlaajasti.
- Mahdollistamme jokaisen kasvua omana itsenään, lähimmäisenä ja yhteisön jäsenenä.
- Avaamme ja etsimme yhdessä kasteen merkitystä.
- Kunnioitamme ja arvostamme jokaista. Kohtelemme toisiamme yhdenvertaisesti ja syrjimättä.
- Luomme turvallisen ilmapiirin, jossa toteutuu fyysinen, henkinen ja hengellinen kasvurauha.

Mitä aikuisen kasvun tukeminen tarkoittaa?

Millä tavoin seurakuntasi mahdollistaa sinun ja toisten aikuisten kokonaisvaltaista kasvua?

Mitä voisi merkitä aikuisen kasvurauhan turvaaminen?

Millaisia ovat kasvatuksen teologiset perusteet? Miten sanoitaisit niitä? Miten ne soveltuvat aikuisten kasvun tukemiseen? Millainen tasapaino seurakuntasi aikuisten toiminnassa valitsee olemisen, tekemisen ja rukouselämän välillä?

Millaisille tunteille seurakunnassa on tilaa? Miten suhtaudutaan väsymykseen, epäilyyn, pettymykseen, vihaan?

Millä tavoin kaikenikäisten yhteiset tapaamiset ja kohtaamiset toteutuvat? Miten paljon on riittävästi?

2.1.3. MEIDÄN KIRKKO – MAAILMAAN LÄHETETTY YHTEISÖ

Meidän kirkko – maailmaan lähetetty yhteisö -linjaus valmistui 2012. Otteita sen strategisista suuntaviivoista:

- Vaalimme seurakuntaelämää, joka on avointa, ulospäin suuntautunutta, rukoilevaa, vieraanvaraista, rakenteiltaan joustavaa ja ilmapiiriltään lämmintä.
- Edistämme evankeliumin leviämistä niiden keskuudessa, jotka eivät ole kristittyjä.
- Pyrimme elämään sovussa toisinuskovien kanssa.
- Etsimme yhteisöllisyyttä vahvistavia ja vapaaehtoisuuteen perustuvia työmuotoja ja hakeudumme yhteyteen maahanmuuttajien kanssa.
- Edistämme kaikkien ihmisarvoa, miesten ja naisten tasa-arvoa, yhteiseen hyvään suuntautuvia hankkeita, uskonnonvapautta ja yhteiskunta- rauhaa.

Hyvän sanoman eteenpäin kertominen ja yksilön hengellinen kasvu liittyvät suoraan kristityille annettuun diakoniseen tehtävään. Ne ovat tavallaan saman asian eri puolia. Miten tämä kokonaisvaltainen kristillisyyttä näkyy seurakunnassasi?

Miten globaalin kristinuskon nykytilanne on esillä seurakunnassasi? Käsitykset lähetystyöstä perustuvat monien mielissä vanhentuneisiin tietoihin. Miten lähetystyön »imago» päivitetään todenmukaiseksi?

Mihin nykysuomalainen mielestäsi tarvitsee kristinuskoa? Miten seurakuntalaisten oma kansainvälinen matkustaminen voitaisiin sisällyttää seurakunnan lähetystyön voimavaraksi?

2.2. *Julistuksen tehtävään liittyviä näkökulmia*

Kirkkomme julistuksen tehtävän strategisten suuntaviivojen valmistelua suunnitellaan. Kehittämisasiakirjan valmisteluun liittyneissä kuulemisissa nousi esiin muutama julistuksen tehtävään liittyvä näkökulma. Ne olivat kasteen merkitys, hengellisen elämän ja kasvun tukeminen, musiikki ja evankeliointi.

2.2.1. KASTE – SEURAKUNTALAISUUDEN PERUSTA

Kaste on kristittyinä olemisen perusta, se on liitto ihmisen ja Jumalan välillä. Kasteessa tullaan Jumalan valtakunnan, maailmanlaajuisen kirkon ja kotiseurakunnan jäseneksi. Kaste kiinnittää ihmisen Jumalaan, elämän lähteeseen, ja kaikkiin hänen lupauksiinsa. Samalla kaste on kutsu yhteyteen Jumalan ja toisten kristittyjen kanssa sekä yhteiseen lähetystehtävään.

Kastettujen lasten osuus syntyneistä oli 77 % vuonna 2011. Kahdessakymmenessä vuodessa osuus on vähentynyt 14 %. Kasteen luonne ja sen merkityksen etsiminen tulevat lähivuosina seurakunnissa entistä ajankohtaisemmaksi. Kasteen merkitys nousee esiin, kun vanhemmat tekevät päätöstä oman lapsensa kastamisesta tai kun kastamaton aikuinen harkitsee kirkkoon liittymistä.

Aikuisten kasteelle valmistautuvien määrä kasvanee lähivuosina. Kasteelle valmistautuminen toteutuu tällä hetkellä aikuisrippikoulun yhteydessä. Vuonna 2011 kastettiin 860 aikuista yli 18-vuotiaista. Aikuisrippikouluun osallistui 1000, joista 220 osallistui ryhmään ja 780 kävi yksityisrippikoulun.

Aikuiskatekumenaatti on ekumeeninen toimintatapa, jonka varaan Euroopan kataliset ja lisääntyvässä määrin myös protestanttiset kirkot rakentavat kasteelle valmistavaa opetusta. Aikuiskatekumenaatti perustuu osallistujien elämänskysymyksiin, joita yhdessä pohditaan ja joihin etsitään vastauksia. Katekumenaattia toteuttavat koulutuksen saaneet vapaaehtoiset seurakuntalaiset ja henkilökohtaiset matkakumppanit. Pappi on taustatuki ja vastaa katekumenaattiryhmän jumalanpalveluselämästä.

Kirkossamme aikuiskatekumenaattitoiminta alkoi vuonna 2006. Katekumenaattiryhmiä toimii jokaisessa hiippakunnassa. Koulutettuja ohjaajia on noin 200. Tällä hetkellä ryhmiin osallistuu aikuisia, jotka haluavat syventää näkemyksiään uskosta ja kasvaa hengellisessä elämässään. Mukana on jonkin verran aikuisrippikoulua käyviä sekä myös kasteelle valmistautuvia.

Aikuisrippikoulu (vähintään 20 t) toteutuu Rippikoulusuunnitelma 2001:n mukaisesti siten, että aikuiselle rippikoululaiselle laaditaan henkilökohtainen suunnitelma. Tapaamiset papin ja mahdollisen aikuisrippikouluryhmän kanssa sekä seurakunnan toimintaan osallistuminen ovat edelleen aikuisrippikoulun ytimessä. Aikuisrippikoulu.fi-verkkopalvelussa (aikuisrippikoulu.fi) on pohdintaan kutsuvia tekstejä, tehtäviä sekä linkkejä.

Mitä kaste merkitsee seurakunnalle? Entä sinulle henkilökohtaisesti?
Miten kaste näkyy seurakunnan arjessa? Mitä kastekäskyn toteuttaminen tarkoittaa seurakunnassasi?
Millä tavoin seurakuntasi rohkaisee vastasyntyneiden vanhempia kastamaan lapsensa?

Miten kasteen merkitystä voi avata ja etsiä yhdessä? Eri elämänvaiheissa ja -tilanteissa.
Millä tavoin seurakunnassasi näkyy se, että seurakunta on kastettujen yhteisö ja kutsuu kasteelle? Onko kastamaton yhtä tervetullut seurakuntaan?

Millä tavoin seurakunnassasi kuullaan ja pohditaan elämän ja uskon kysymyksiä?
Millä tavoin katekumenaatti voisi seurakunnassasi tukea elämänkysymysten pohdintaa? Millä tavoin katekumenaatti aukaisee kasteen merkitystä?
Millainen on kasteelle valmistautuvan aikuisen tie omassa seurakunnassasi? Entä aikuisrippikoululaisen?

Kummius
Milloin ja missä tilanteessa seurakunnassasi on viimeksi puhuttu kummiudesta?
Millä tavalla kummiutta pidetään esillä?
Millaista kummiutta tukevaa materiaalia seurakunnassasi käytetään?
Millaisia yhteisiä käytäntöjä seurakunnallasi on kummien huomioimiseen?
Miten kummien roolia ja tehtävää voisi vahvistaa?

2.2.2. HENGELLISEN ELÄMÄN JA KASVUN TUKEMINEN

Seurakunnan ja kirkon ydintä on hengellinen elämä, joka toteutuu monipuolisessa jumalanpalveluselämässä. Jumalanpalveluselämä -käsitteellä ilmaistaan sitä, että seurakunta elää jumalanpalveluksessa ja jumalanpalveluksesta. Jumalanpalveluselämä on seurakunnan yhteistä ja yhteisöllistä hengellistä elämää. Se ulottuu iltatarukouksesta messuun, toteutuu monimuotoisena ja erilaisena. Sitä värittävät herätysliikkeet ja muut paikalliset perinteet. Jumalanpalveluselämän kehittämisessä tulee ottaa yhdeksi lähtökohdaksi se todellisuus, jossa seurakunta elää, mm. muut yhteisöt, väestö rakenne, ihmisten elämänvaiheet ja elinkeinorakenne. Jumalanpalveluselämän kehittämishanke, Tiellä – På väg, toteutetaan vuosina 2011–2013. Hankkeen keskeiset kysymykset ovat: Kuinka kehittää oman seurakunnan jumalanpalveluselämää? Kuinka sitä kehitetään muualla? Hankkeeseen osallistuu 42 seurakuntaa, joista jokainen on valinnut kehittämiskohteekseen seurakunnan pääjumalanpalveluksen, koska erityisjumalanpalveluksia on viime vuosina kehitetty paljon. Linkki: sakasti.evl.fi/jpkhanke.

Yksittäinen ihminen kaipaa hengellisen elämänsä tueksi ravintoa. Hän saa sitä jumalanpalveluselämästä ja myös keskusteluista, taiteesta, opiskelusta, arkielämän eettisistä haasteista, internetistä, muista medioista, luonnosta. Seurakunnan yhteinen hengellinen elämä koostuu yhteisen lisäksi kaikkein yksityisimmistä rukouksista.

Seurakunnan hengellisessä elämässä on toisaalta vahva persoonallinen ulottuvuus, toisaalta yhteisöllinen luonne. Yhteisöllisyys on voimavara avoimuuteen ja vieraanvaraiseen vastaanottamiseen. Esimerkiksi muiden kulttuurien parissa elänyt kristitty etsii usein ensin kontaktia paikallisseurakuntaan jumalanpalveluksesta.

Jumalanpalveluselämä

Miten seurakuntasi jumalanpalveluselämä liittyy seurakuntaelämän kokonaisuuteen? Miten seurakuntaelämä liittyy jumalanpalveluselämään?

Miten seurakunnassasi edistetään kirkkovuoden rytmin ja arjen rytmin kohtaamista? Arki-paasto-juhla tai arkipyhä?

Millaisia jumalanpalveluksia seurakunnassasi on? Millainen suhde eri jumalanpalveluksilla on toisiinsa? Miten käsikirjan sisältämiä mahdollisuuksia hyödynnetään?

Millainen asema messulla on? Miten ja missä sen asema näkyy?

Miten aikuisten osallistumista ehtoolliselle rohkaistaan? Millä tavoin seurakuntasi mahdollistaa aikuisille ehtoollisen kokemukseen liittyvien merkitysten oivaltamisen ja syventymisen? Millä tavoin seurakuntasi tukee vanhempia, kummeja ja iso-vanhempia tuomaan lapsia ehtoolliselle tai siunattavaksi?

Ketkä huomioidaan yhteisessä jumalanpalveluksessa? Kuinka erilaiset elämäntilanteet ja eri-ikäiset otetaan huomioon?

Millä tavoin seurakuntalaisia kutsutaan jumalanpalveluksiin?
Kuinka henkilökohtainen kutsu on?

Miten tuttuja jumalanpalveluksiin osallistuvat ovat
toisilleen ja työntekijöille? Millä tavoin tutustumista
mahdollistetaan?

Mitä jumalanpalvelukseen osallistuminen tarkoittaa
käytännössä? Miten mahdollistetaan seurakuntalaisten
ja työntekijöiden osallistumista jumalanpalveluselämän
suunnitteluun ja toteuttamiseen?

Millaista tukea messuun kasvamiselle on tarjolla? Kuinka
aikuisia seurakuntalaisia tuetaan oivaltamaan ja syventämään
jumalanpalveluksen merkityksiä?

Millä tavoin aikuiskatekumenaattiryhmät ovat mukana
jumalanpalveluselämän toteuttamisessa?

Miten jumalanpalvelusavustajia koulutetaan ja kuinka heitä
tuetaan tehtävissään?

Millä tavoin jumalanpalveluksiin osallistuvien kokemuksia
kartoitetaan? Kuinka palautetta kerätään ja käsitellään?
Mikä sinulle itsellesi on jumalanpalveluksessa merkityksellistä?
Miten seurakuntasi jumalanpalveluselämä reagoi
toimintaympäristöön ja sen muutoksiin? Miten
jumalanpalveluselämä seurakunnassasi on muuttunut ja
kehittynyt?

Miten jumalanpalveluselämää suunnitellaan ja johdetaan?
Millaisia rakenteita seurakunnassasi on jumalanpalveluselämän
suunnittelua ja kehittämistä varten?

Miten erityisryhmiä huomioidaan – esimerkiksi pienten lasten
perheitä tai liikuntaesteisiä?
Kuinka mahdolliset alueen maahanmuuttajaryhmät otetaan
huomioon jumalanpalveluselämän kokonaisuudessa?

Mistä saat tukea omaan hengelliseen elämääsi? Mikä raken-
taa hengellistä elämääsi? Millaisia sisältöjä aikuiset seurakun-
talaiset tarvitsevat hengellisen elämän kehittämiseen? Ovatko
seurakuntalaiset mukana esimerkiksi hengelliseen elämään liit-
tyvissä verkkokeskusteluissa tai käytetäänkö seurakunnassasi
verkosta löytyvää hengellisen elämään liittyvää materiaalia?

Millä tavoin seurakunnassasi aikuiset löytävät erilaisia
mahdollisuuksia saada toisiltaan tukea hengelliseen

kasvuunsa? Kuinka monipuolisia tapoja seurakunnassasi on käytössä?
Millä tavoin seurakuntasi tukee seurakuntalaisten kouluttautumista ohjaajan tehtäviin, esimerkiksi aikuiskatekumenaattiin, hengelliseen matkakumppanuuteen, retriitin ohjaajaksi?

Mitä hiljaisuuden viljelyn muotoja seurakunnassasi toteutetaan?

Mitä erilaisia Raamattuun pohjaavia työtapoja seurakuntasi aikuiset käyttävät?

Kirkolliset toimitukset

Mitä ymmärrät toimituskeskustelulla?

Millä tavoin niissä otetaan huomioon seurakuntalaisen elämäntilanne?

Miten seurakunnassasi toimituskeskustelut liittyvät seurakuntaelämän ja jumalanpalveluselämän kokonaisuuteen?

Miten kutsuvia ja ihmisläheisiä toimituskeskustelut ovat?

Missä määrin seurakuntalaisen kysymyksiä tai omia toiveita kuullaan ja otetaan huomioon?

Millä tavoin seurakuntalaisia palvellaan toimitukseen liittyvän kokonaisuuden eri vaiheissa?

Missä määrin seurakuntasi verkkosivuilla on riittävästi tietoa toimituksista seurakuntalaisen näkökulmasta?

Millaiset yhteiset toimintaperiaatteet seurakunnassasi on toimituskeskusteluiden käymiselle?

Millä tavoin toimituskeskustelut tavallisimmin käydään (esim. kasvokkain, puhelimessa, chatin avulla)?

2.2.3. MUSIIKKI SEURAKUNTAELÄMÄSSÄ

Kirkon elämässä musiikki on tärkeässä roolissa. Musiikkitilaisuudet kokoavat jumalanpalveluselämän ohella eniten seurakuntalaisia. Musiikkitoiminta kokoaa merkittävästi vapaaehtoisia vastuunkantajia. Seurakuntien yhteistyö alueen muiden musiikkitoimijoiden (kuten musiikkioppilaitokset, kuorot, orkesterit, yhtyeet ja yhdistykset) kanssa on tärkeää, koska suuri osa niissäkin toimivista ihmisistä on seurakunnan jäseniä. Seurakuntien jäseninä on runsaasti musiikkikouluissa ja -opistoissa opiskelleita aikuisia, jotka eivät tällä hetkellä hyödynnä osaamistaan. Seurakunnissa tämä osaajajoukko on usein tuntematon voimavara.

Seurakunnan musiikin on tärkeää rohkeasti etsiä uusia musiikillisia muotoja ilmaista Jumalan sanaa ja uskonelämän sisältöjä, ja näin on myös tapahtunut: musiikkikulttuureiden kirjo on laaja jo nyt seurakuntien musiikkitoiminnassa. Sen merkitys luultavasti yhä vahvistuu, mikä on voimavara.

Miten ja mikä kaikki musiikkitoiminta kokoaa aikuisia seurakunnassasi?
Miten erilaisia musiikin tekemisen muotoja mahdollistetaan?
Miten aikuisten musiikkikasvatusta toteutetaan seurakunnassasi?

Millaisia mahdollisuuksia seurakunnassasi on omatoimiseen tai omaehtoiseen musiikin harrastamiseen, tuetaanko sitä vai vieroksutaanko?

Miten alueen ammattimuusikot ovat näkyvillä seurakuntasi musiikkitoiminnassa?

Missä määrin soiton harrastajille tarjotaan mahdollisuutta osallistua jumalanpalveluksen toteuttamiseen?

Millaista yhteistyötä seurakunnassasi tehdään alueen kuorojen, musiikkiryhmien, orkesterien ja musiikkioppilaitosten kanssa?

Missä määrin soiton harrastajille tarjotaan yhteissoiton mahdollisuutta ja tilaisuutta kehittyä myös haastaviin musiikkitehtäviin?

Millaisia konsertteja seurakunnassasi järjestetään?

Miten aitoa erilaisuutta ja monipuolisuutta arvostetaan?

Miten seurakuntalainen voi antaa palautetta jumalanpalvelusmusiikista tai seurakunnassa esitettävästä musiikista?

Miten seurakuntalaisten musiikki- ja virsitoiveita kuullaan?

Millaisia mahdollisuuksia yhteislauluun tarjotaan?

Jos seurakunnassasi on toteutettu rakennemuutos, miten yhteistyön ja musiikin moninaisuuden mahdollisuuksia on hyödynnetty?

Mitkä musiikkitoiminnan alueet seurakunnassasi toteutetaan alueellisesti, mitkä koko seurakuntaa kokoavasti?

Miten musiikkitoiminta näkyy seurakunnan aikuistoiminnan nettisivuilla?

2.2.4. EVANKELIOIMINEN

Evankelioiminen on seurakunnan perustehtävän toteuttamista, ja sen muotoja on lukuisia. Se on ilosanoman kertomista Jeesuksesta ja Jumalan kutsun välittämistä ihmisille. Ihmisiä kutsutaan Jumalan yhteyteen ja löytämään omaa tapansa toteuttaa hengellistä elämäänsä ja kutsumustaan.

Evankelioimisen juuret ovat Vanhassa testamentissa, jossa profeetat muistuttivat Jumalan hyvistä teoista ja kehottivat kääntymään Jumalan puoleen. Uudessa Testamentissa evankeliumi Jeesuksen kuolemasta ja ylösnousemuksesta on kaiken kes-

kus. Siihen perustuen apostolit kehottavat ottamaan vastaan pelastuksen kasteen kautta.

Evankelioiminen merkitsee sitä, että kristityt yksilöinä ja kristilliset kirkot yhteisöinä kertovat Kristuksesta ja kristittyinä elämisestä erityisesti sanallisesti, mutta myös teoin, elämällä ja toiminnalla. Oman vakaumuksen ja kirkon yhteisen uskon tunnustaminen on kristityn oikeus ja kutsumus. Kristillinen usko on levinnyt nopeimmin siellä, missä ihmiset ovat kertoneet toisilleen elämänsä suurimmasta löydöstä.

Kenen vastuulla on seurakuntasi evankelioimistehtävä? Millä tavoin seurakuntalaiset ovat mukana evankelioimistyössä? Miten työntekijäkeskeisyydestä pyritään irti? Millä tavoin seurakuntasi kutsuu niitä jäseniä, jotka eivät osallistu toimintaan? Miten seurakuntasi tukee jäseniään kristityn kutsumuksen löytämisessä ja toteuttamisessa? Miten seurakunnassasi vahvistetaan sielunhoidollisia kohtaamisia, jotka rohkaisevat ihmisiä osallistumaan seurakunnan toimintaan? Miten monipuolisesti seurakuntasi tukee aikuisten seurakuntalaisten hengellisen kasvun erilaisia tarpeita?

Miten seurakunnan tulee kohdata heitä, jotka asuvat sen alueella, mutta jotka eivät ole kristittyjä? Millaisia evankelioimistapahtumia seurakunnassasi voisi olla? Mitä erityistä on seurakuntasi evankelioimistyössä ja mihin sillä pyritään? Kuinka seurakunnan toiminta- ja taloussuunnitelmassa on otettu huomioon evankelioimistehtävän resurssit ja tarpeet?

Kuinka evankeliumin ulottuvuus toteutuu kirkollisissa toimituksissa? Miten evankelioiminen toteutuu niin, ettei se ole luonteeltaan tyrmäävää vaan kutsuvaa? Miten rukous on siinä läsnä?

Miten rohkaistaan pieniä toimivia alkuja seurakunnassasi (raamattupiirit, laulupiirit, kotiseurakunnat yms.)? Millä tavoin seurakuntalaisia koulutetaan ja rohkaistaan osallistumaan verkossa käytäviin, uskontoon liittyviin keskusteluihin. Millä tavoin seurakuntasi on osaltaan rakentamassa verkossa uskonnollista keskustelukulttuuria, jossa kunnioitetaan toista ja erilaisia näkemyksiä?

2.3. Perheiden kanssa

Kirkon perhetyön linjaukset antavat suuntaviivoja ja konkreettisia työvälineitä perhelähtöisen työtteen vahvistamiseen seurakunnassa. Linkki: Minäkö perhetyöntekijä? sakasti.evl.fi/perhe.

Perhetyöllä tarkoitetaan kaikkea sitä työntekijöiden ja vapaaehtoisten toimintaa, jolla vahvistetaan monimuotoisten perheiden ja niiden jäsenten:

- hengellistä elämää
- keskinäistä välittämistä ja kunnioitusta
- jaksamista vaikeissa elämäntilanteissa
- kasvua ihmisenä
- yhteyttä seurakuntaan.

Perheen aikuisten hyvinvoinnin tukeminen on tehokas tapa tukea myös lapsia. Aikuisten kohtaamistilanteita seurakunnassa voi tarkastella perheen elämänvaiheiden ja -kulun kautta seuraavasti:

- perhe ja oma kasvu
- perhe, parisuhde ja avioliitto
- perhe ja vanhemmuus
- perhe, isovanhemmuus ja kummius
- perhe haasteellisissa, muuttuvissa tai vaikeissa olosuhteissa.

Mitä ymmärrät perheellä?

Mitä seurakunnassasi tarkoittaa perhetyö? Miten se toteutuu elämänkulun eri vaiheissa?

Kenen vastuulla perhetyö on?

Kuka tai ketkä koordinoivat perhetyötä?

Millaisia ajatuksia, asenteita ja keskusteluja erilaiset perhemuodot herättävät seurakunnassasi? Miten seurakuntasi ilmoituksissa ja puheissa sanoitetaan erilaisten perheiden ja elämäntilanteiden moninaisuutta?

Millaiseen omalla paikkakunnallasi käytävään perheeseen liittyvään arvokeskusteluun seurakuntalaiset ja seurakuntasi osallistuvat? Millä tavoin?

Millaisille ryhmille perheiden toimintaa tarjotaan? Miten äitiyden ja isyyden näkökulmia pidetään esillä – millaisessa tasapainossa ne ovat? Miten pidetään huolta toisaalta naisen ja äidin, toisaalta miehen ja isän näkökulmasta perhetilanteissa? Millaiset kutsut, toimintatavat tai vapaaehtoistoiminta ovat tavoittaneet isiä tai miehiä? Entä äitejä tai naisia?

Millä tavoin huomioidaan aikuisten tarpeita kohtaamis-tilanteissa, joissa aikuiset ovat automaattisesti lähellä seurakuntaa, mutta lapsen kautta (esim. toimitukset ja toimituskeskustelut, kerhot tai rippikoulu)? Kiinnitetäänkö varhaiskasvatukseen ja perhetyöhön liittyvissä kohtaamisissa ja tilaisuuksissa huomiota siihen, että otetaan huomioon myös aikuisen uskon kysymykset lasten kysymysten rinnalla.

Millaisissa tilanteissa seurakunta tarjoaa aikuisille mahdollisuuksia jakaa kokemuksia perhe-elämästä nousevista iloista ja kasvuhaasteista?
Millaisia voimavaroja vahvistavia käytäntöjä tai tukea tarjotaan ruuhkavuosissa väsyneille ja kiireisille vanhemmille?
Millaisia vanhemmuuden kysymyksiin liittyviä kasvuryhmiä tai vertaisryhmämuotoja (kasvokkain tai netissä) seurakuntasi toteuttaa?

Miten eri-ikäisten aikuisten perheisiin liittyvät tarpeet huomioidaan?
Millä tavalla monikulttuurisen, yhden vanhemman, samaa sukupuolta olevien tai uusperheen elämäntilanteet huomioidaan seurakunnassasi?

Millaisia käytäntöjä seurakunnallasi on parisuhteen ja avioliiton tukemiseen? Kuka vastaa aviopari- ja parisuhdetyöstä?
Miten nuorten aikuisten parisuhteita tuetaan? Kuinka paljon vapaaehtoisia pariskuntia on mukana? Millainen rooli heillä on?

Millaisia valmiuksia seurakunnassasi on sielunhoidolliseen tai terapeuttiseen keskusteluun vaikeista perhetilanteista, kuten uskottomuudesta? Miten tarjotaan tukea puolisoille perherakenteiden muuttuessa, esim. erotilanteessa?
Millaisia toimintamalleja seurakunnassasi on avun piiriin ohjaamisessa esim. riippuvuuksien tai väkivallan kohdalla?

Miten kohtaamistilanteissa mahdollistetaan sitä, että hiljentyminen, musiikki ja rukous voivat vahvistaa vanhempia?
Millaisia eväitä vanhemmat ja puoliset saavat omaan ja kotiensa hengelliseen elämään?

Jos olet työntekijä, millä tavalla oma perhetilanne vaikuttaa tapaasi kohdata työssä perheisiin liittyviä kysymyksiä?
Miten seurakunnassasi kohdataan työtoverin kriisiytyneä perhetilanne?

2.4. Vapaaehtoistoiminta

Seurakunnan vapaaehtoistoiminnassa seurakuntalaiset antavat lahjaksi aikaansa ja osaamistaan yhteiseksi hyväksi.

Vakiintuneita vapaaehtoistoiminnan muotoja ovat mm. auttamiseen ja tukeen liittyvät toiminnot kuten Palveleva puhelin, Lähimmäispalvelu ja Palveluoperaatio Saapas. Eri-ikäisiä ryhmänohjaajia tarvitaan niin pyhäkouluihin, varhaisnuorten kerhoihin, rippikouluihin kuin työttömien, eläkeläisten ja erityisryhmien kerho- ja retki-toimintaan. Toisenlaisella tavalla panoksensa yhteiseksi hyväksi antavat kuorolaiset ja muut musiikkitoiminnassa mukanaolevat sekä jumalanpalvelusten toteuttamiseen osallistuvat seurakuntalaiset tai vertaisryhmien ohjaajat. Viime vuosina vapaaehtoiset ovat osallistuneet myös vaikuttamistoimintaan. Kasvava vapaaehtoisuuden muoto on toimia verkkokeskustelijana tai verkkoauttamisen eri muodoissa.

Vapaaehtoistoiminta oli aiemmin luonteeltaan seurakuntien työntekijöiden organisoimaa, jolloin he määrittivät tarpeet, toimintatavat ja ohjasivat vapaaehtoiset tehtäviinsä. Vapaaehtoistoiminta on seurakunnissa kehittynyt kansalaistoiminnan suuntaan. Nyt seurakuntalaiset yhdessä työntekijöiden kanssa määrittelevät toiminnan tarpeita, tavoitteita ja muotoja. Haasteena on suunnata kirkon henkilöstön osaamista seurakuntalaisten toimintamahdollisuuksien edistämiseen, kouluttamiseen ja ohjaamiseen. Seurakuntiin on perustettu vapaaehtoistoiminnan tiimejä, joiden jäseninä on vapaaehtoisia ja työntekijöitä eri työaloilta. Tavoitteena on kehittää sellaista vapaaehtoistoimintaa, joka nousee seurakunnan perustehtävästä, tehtäväalueista ja seurakuntalaisten havaitsemista tarpeista käsin. Tällöin vapaaehtoistoiminta nousee seurakuntalaisuudesta ja seurakuntalaisuus toteutuu mm. vapaaehtoisuuden avulla.

Kirkon vapaaehtoistoiminnan kehittämishankkeen (2009–2012) tavoitteena oli vahvistaa seurakuntien vapaaehtoistoimintaa. Keväällä 2010 toteutettiin kysely vapaaehtoistoiminnasta seurakuntien työntekijöille. Kysymysten avulla selvitettiin työntekijöiden ajatuksia ja vapaaehtoistoiminnan nykytilaa suhteessa hankkeen tavoitteisiin. Toinen kysely tehtiin syksyllä 2011 vapaaehtoisille. Tutkimusten tulokset ja muuta materiaalia löytyvät linkistä: sakasti.evl.fi/vapaaehtoistoiminta.

Kuka vastaa seurakuntasi vapaaehtoistoiminnasta tai sen koordinoinnista?

Millaista ja missä toiminnoissa seurakunnassasi on vapaaehtoistoimintaa? Millaisissa asioissa seurakuntalaiset ovat vastaamassa toimintaympäristön asettamiin haasteisiin (esim. yksinäisyys, työttömyys, syrjäytyminen)?

Mikä rooli seurakuntalaisilla on vapaaehtoistoiminnan suunnittelussa? Miten vapaaehtoistoiminta näkyy työntekijän työnkuvassa? Mikä on työntekijän roolit/roolit vapaaehtoistoiminnassa?

Miten sosiaalista mediaa käytetään vapaaehtoisten rekrytoinnissa?

Millaisissa verkkoyhteisöissä seurakuntasi aikuiset ovat mukana? Kuinka paljon seurakuntalaiset ovat mukana vertaistukea antavissa verkkoyhteisöissä? Millaisiin kysymyksiin tällaista tukea tarvitaan?

Missä määrin vapaaehtoisina on naisia, miehiä tai pariskuntia? Entä eri-ikäisiä?

Mikä alla oleva vaihtoehto kuvaa sitä, miksi seurakunnassasi on vapaaehtoistoimintaa?

- tavoitteiden saavuttamisen näkökulma
- toiminnan monipuolistuminen
- yhteisöllisyyden vahvistaminen
- kuuluu seurakunnan perusolemuksen
- antaa ihmisten elämälle merkitystä
- ihmisten tuoma asiantuntemus
- tiukentuva talous/pienenevät työntekijäresurssit

Millaista yhteistyötä vapaaehtoistoiminnassa tehdään seurakuntasi sisällä? Mitä asioita yhteistyö sisältää?

Missä määrin vapaaehtoisilla on mahdollisuuksia vaihtaa tehtäviä?

Miten vapaaehtoistoiminnan kehittämisestä huolehditaan?

Millaisia vapaaehtoistoiminnan yhteisiä arvoja, periaatteita tai käytäntöjä seurakunnassasi on sovittu?

Minkä tahojen kanssa tehdään yhteistyötä seurakunnan ulkopuolella vapaaehtoistoiminnassa? Mitä asioita yhteistyö sisältää?

Miten erilaisia vapaaehtoisryhmiä tuetaan, ohjataan ja resurssoidaan?

Millaisia taitoja työntekijät tarvitsevat roolissaan seurakuntalaisten työn tukijana?

Missä määrin seurakunnassasi on vapaaehtoistehtäviä, joihin voi osallistua perheinä?

Millaisia mahdollisuuksia erityisryhmien edustajilla (esim. maahanmuuttajat, mielenterveyskuntoutujat, kehitysvammaiset) on toimia vapaaehtoisina seurakunnassasi?

Miten vapaaehtoiseksi tarjoutuva otetaan seurakunnassa vastaan (kuka kohtaa ja perehdyttää, millaisia tehtäviä ehdotetaan, löydetäänkö ihmisille tehtäviä, kauanko kestää ennen kuin ihmiseen otetaan yhteyttä)?

Millaista perehdytystä, tukea ja ohjausta vapaaehtoisille seurakunnassasi on tarjolla?

Millä tavoin varmistetaan se, että lapsena ja nuorena seurakunnassa aktiivisesti toimineet voivat aikuisina jatkaa vapaaehtoisina ohjaajina ja vastuunkantajina. Esimerkiksi partiossa, kouluikäisten kerhoissa, retkillä, leireillä, rippikoulussa.

Miten suhtaudutaan seurakuntalaisten ehdottamaan uuteen toimintaan/toimintatapaan?

Millaista toimintaa seurakuntalaiset suunnittelevat ja toteuttavat omaehtoisesti?

Kuinka monella vapaaehtoisella on avaimet seurakunnan tiloihin?

Millaisia kysymyksiä/ongelmia vapaaehtoistoimintaan seurakunnassasi liittyy?

Millaiset seurakuntasi hallinnolliset rakenteet mahdollistavat tai vaikeuttavat vapaaehtoisten toimintaa?

Millaisia hyviä kokemuksia ja onnistumisia sinulla on vapaaehtoistoiminnasta?

VK 428: 4

*Yksin emme työtä tee,
toinen toista tarvitsee.
Tuomme vaihtopöydälle
lahjamme ja puuttemme.
Tässä valtakunnassa ovat hei-
kot vahvoja, sairas terveen pa-
rantaa, saaja auttaa antajaa.*

2.5. Saavutettavuus

Saavutettavuus tarkoittaa kaikkien mahdollisuutta osallistumiseen ja osallisuuteen riippumatta ihmisten erilaisista ominaisuuksista. Saavutettavuudessa on kyse elämän moninaisuuden hyväksymisestä. Saavutettavuus toteutuu, kun jokainen voi kiinnostuksensa mukaisesti kokea yhteyttä, saada tietoa ja halutessaan toimia aktiivisesti tai olla muuten osallisena seurakunnassa.

Saavutettavuus on yhdenvertaisuuden edistämistä. Seurakunnan tulee toimia kaikessa niin, ettei ketään syrjitä. Se parantaa saavutettavuutta poistamalla liikkumisen, näkemisen, kuulemisen ja ymmärtämisen esteitä. Saavutettavuus palvelee kaikkia, mutta erityisesti vammaisia ihmisiä, kieli- ja kulttuurivähemmistöjä, maahanmuuttajia ja ikääntyneitä ihmisiä.

Kirkossa osallisuus ja yhdenvertaisuus näkyvät:

- ymmärrettävänä, eri aistein koettavana toiminnan sisältönä
- yhdenvertaisina osallistumisen ja toimimisen mahdollisuuksina
- hyvin suunniteltuna, esteettömänä ja saavutettavana ympäristönä
- koulutettuna ja palvelualttiina henkilökuntana sekä vapaaehtoisina toimijoina
- palvelujen saavutettavuutena
- sähköisen viestinnän saavutettavuutena
- tieto- ja viestintäteknologian hyvänä tukena osallistumisessa
- tietona esteettömistä palveluista
- toimivana palautejärjestelmänä.

Linkki: sakasti.evl.fi/saavutettavuus.

Mitä on osallisuus? Kuka on osallinen seurakuntayhteydestä?
Miten kristillinen ihmiskäsitys näkyy seurakuntasi elämän ja toiminnan tausta-ajatuksena?
Minkälainen kirkkokäsitys seurakunnassasi on? Missä se näkyy?
Kuka voi rakentaa seurakuntaa?
Miten saavutettava seurakuntasi on?

Millaisia tunteita ja ajatuksia vammaisuus sinussa herättää?
Miten vammaisuuteen liittyviä asenteita kohdataan ja käsitellään?
Millä tavoin ihmisen vammaisuus vaikuttaa siihen, miten suhtaudut häneen?
Miten vammaisen henkilön perheenjäsenet huomioidaan seurakunnassa?
Miten seurakunnassa tuetaan aikuisena vammautuneen identiteetin uudelleen rakentamista?
Miten seurakunnassa suhtaudutaan vammaisen mahdollisuuksiin saada palkkatöitä? Miten yhdenvertaisuus toteutuu työ- ja vapaaehtoisrekrytoinnissa?

Kuinka paljon erilaisuutta seurakunnassasi siedetään?
Mitä ajatuksia ja tunteita seurakuntalaisen tai työntekijän avustaja, tulkki, opas, tukihenkilö tai opaskoira herättää?
Miten helposti navigoitavat, ajantasaiset ja apuvälineyhteensopivat seurakunnan kotisivut ovat?

Miten viestintä tavoittaa kaikki seurakuntalaiset? Mitä tiedotuskanavia käytetään?
Onko seurakunnassasi tehty esteettömyyskartoitus?
Kuinka seurakunnassasi suhtaudutaan esiin tuleviin tilojen ja ympäristön korjaus- ja parannusesityksiin (esim. ovisummerin laskemiseen riittävän alas tai kaiteen rakentamiseen rinneportaiden viereen)?
Mihin tiloihin pääsee pyörätuolilla ja mihin ei?

Missä seurakuntasi tiloissa on käytössä induktiosilmukka?
Miten moni työntekijä osaa käyttää sitä?
Miten seurakunnassasi huomioidaan viittomakieliset henkilöt ja selkokieltä tarvitsevat henkilöt?
Miten ymmärrettävää kieltä messussa käytetään?

2.6. Maahanmuutto ja monikulttuurisuus

Maahanmuuttajaväestö kasvaa Suomessa nopeasti: 170 000 (v. 2010); ennuste 330 000 (v. 2020) ja n. 500 000 (v. 2030).

Työ, opiskelu, avioliitto ovat perusteena yli 70 prosentissa myönnetyistä oleskeluluvista. Turvapaikanhakijoiden osuus oleskeluluvan saaneista on vain 10 prosenttia. Maahanmuuton moninaistumisen myötä maahanmuuttajaväestön tarpeet ovat hyvin moninaiset. Maahanmuuttajista on kristittyjä noin 60 %.

Marraskuussa 2011 kirkolliskokous hyväksyi pitkään vireillä olleen kirkkolain muutoksen kotikuntaa vailla olevan ulkomaalaisen mahdollisuudesta liittyä kirkon jäseneksi. Nykyisten säännösten mukaan ulkomaalainen voi liittyä jäseneksi vain silloin, kun hänellä on kotikuntalaisen mukainen kotikunta Suomessa. Muutoksen jälkeen edellytys kirkkoon liittymiselle on, että henkilö on ollut mukana seurakunnan toiminnassa vähintään kolmen kuukauden ajan. Lainmuutos ei ole vielä astunut voimaan.

Monikulttuurisuutta käsittelevää materiaalia ja tietopankki: sakasti.evl.fi/monikulttuurisuus.

Millaisia oikeuksia on seurakuntasi alueella asuvilla maahanmuuttajakristityillä?
Millaisissa tilanteissa seurakuntasi kohtaa aikuisia maahanmuuttajia?
Millä tavoin seurakuntasi pyrkii tavoittamaan erikielisiä maahanmuuttajia?

Miten maahanmuuttaja otetaan seurakunnassasi vastaan? Millä tavoin vieraanvaraisuutta osoitetaan?

Miten seurakuntasi suhtautuu kristittyihin maahanmuuttajiin, joita ei ole kastettu?

Millä tavalla seurakunnassasi toimitaan luterilaiseen seurakuntaan liittymisestä kiinnostuneen maahanmuuttajan kanssa?

Miten seurakunnassasi toimitaan toiseen kirkkokuntaan kuuluvan maahanmuuttajan suhteen?

Millä tavoin maahanmuuttajakristittyjen osallisuus toteutuu seurakunnassa – seurakuntalaisina, vastuunkantajina, vapaaehtoisina?

Millaista ja missä seurakunnan toimintamuodoissa on tarjolla toimintaa tai kohtaamisia aikuisille maahanmuuttajille? Ketkä sitä suunnittelevat?

Miten eri elämäntilanteissa olevat aikuiset maahanmuuttajat huomioidaan toiminnassa?

Miten toiminta vastaa eri ryhmien tarpeeseen?

Millä tavoin erikieliset seurakuntalaiset ja monikulttuuriset pariskunnat/perheet on huomioitu seurakunnan toiminnassa, mm. messussa, toimituksissa, diakoniassa ja perheneuvonnassa?

Miten kantaväestöön kuuluvien ja maahanmuuttajataustaisten seurakuntalaisten vuorovaikutusta tuetaan ja edistetään?

Millä tavoin ulkomailta palanneet, kielitaitoiset kantaväestöseurakuntalaiset huomioidaan esimerkiksi vapaaehtoistoiminnassa?

Miten seurakunnassasi toimitaan tilojen käytön suhteen?

Annetaanko seurakunnassanne tiloja kristittyjen maahanmuuttajien käyttöön?

Millä tavoin seurakuntasi on yhteydessä alueella toimiviin a) uusiin kristillisiin yhteisöihin, b) alueella asuviin muihin uskontokuntiin kuuluviin maahanmuuttajiin ja heidän yhteisöihinsä?

Millä tavoin seurakunnassasi tuetaan maahanmuuttajien työllistymistä ja työharjoittelua?

Millä tavalla seurakunnassasi käsitellään mahdollisia maahanmuuttajavastaisia, syrjiviä ja rasistisia ilmiöitä ja asenteita?

Millä tavalla seurakuntasi vaikuttaa alueellanne ja yhteistyöverkostoissa maahanmuuttajien kotoutumiseen?

3

AIKUINEN SEURAKUNTALAINEN

Aikuisten seurakuntaelämän kehittäminen edellyttää kokonaisnäkemyksen muovaamista yhdessä. Se edellyttää pohdintaa aikuisuudesta ja sen merkityksestä seurakuntalaisuudelle. Lukujen 3–4 teemat ja kysymykset koottiin kehittämisasiakirjan kuulemiskierroksen tuloksena. Ne olivat aikuisten seurakuntalaisten näkökulmasta asioita, joiden toivottiin kehittyvän.

EF. 4:11–12

Hän antoi seurakunnalle sekä apostolit että profeetat ja evankeliumin julistajat, sekä paimenet että opettajat, varustaakseen kaikki seurakunnan jäsenet palvelutyöhön, Kristuksen ruumiin rakentamiseen.

3.1. Aikuisuus – oikeudet ja vastuut

Kuka on aikuinen? Millainen on aikuinen ihminen? Millaisia stereotypioita aikuisista tunnistat käyttäväsi tai seurakuntasi käyttävän? Mitä aikuisuus merkitsee sinulle? Millainen aikuinen olet itse? Mikä omassa näkemyksessäsi aikuisuudesta on luovuttamaton? Ketä ja millaisia vaikuttajia ja vaikutteita tunnistat omassa käsityksessäsi aikuisuudesta? Mihin suuntaan haluaisit kehittää omaa näkemystäsi aikuisuudesta? Entä itseäsi aikuisena?

Miten seurakunnassasi mahdollistetaan aikuisten kasvua omana itsenään, lähimmäisenä ja yhteisön jäsenenä? Mikä on yleisin verbi seurakuntasi aikuisia jäseniä käsittelevissä suunnitelmissa, teksteissä?

Miten seurakunnassa suhtaudutaan niihin seurakunnan toimintaan osallistuviin tai alueella asuviin, joita ei ole kastettu? Miten seurakunta voisi olla mahdollisimman helposti saavutettava (fyysisesti sekä ilmapiirinä)? Miten yhdenvertaisuuden periaatetta toteutetaan seurakuntalaisten kesken?

Mitä arjen kristillisyyttä on? Millaisena arjen kristillisyyttä näytetään? Miten seurakuntasi tukee arjen kristillisyyttä kotona, vapaa-ajalla, kansalaistoiminnassa?

Mitä sinulle tarkoittaa termi ”täysivaltainen”? Miten aikuisten osallisuus näkyy? Mikä on osallisuuden ja osallistamisen ero?

Mitä sinulle ja seurakunnallesi merkitsee seuraava toteamus: Lasten oikeudet ovat aikuisen velvollisuuksia. Mitkä ovat aikuisen seurakuntalaisen oikeuksia? Mitä ovat hänen vastuitaan? Kuinka aikuiset kuulevat lapsia ja lapset kuulevat aikuisia seurakunnassasi? Millä tavoin seurakuntasi aikuiset ovat luomassa kaikenikäiset hyväksyviä ilmapiiriä?

3.2. Aikuisten seurakuntaelämän ja toiminnan kokonaisuus

Millaisia aikuisia seurakuntasi alueella asuu? Mitä työkaluja tai tilastoja seurakunnalla on käytettävissä eri viiteryhmien hahmottamiseen?

Miten kiinnostunut olet keskustelemaan ihmisten ajatuksista suhteessa kirkkoon ja uskoon? Miten suhtaudut siihen keskusteluun, mitä aikuiset kirkosta ja seurakunnastasi käyvät? Millaisia uskoon liittyviä kysymyksiä tämän päivän ihmisellä on?

Missä kohtaavat toisia aikuisia seurakuntalaisia? Millaisia aikuisia seurakuntalaisia ja ryhmiä kohtaavat? Mitä ryhmiä et kohtaa? Mitä termiä seurakunnassasi käytetään aikuisille tarkoitetusta toiminnasta? Mitä uusia nimityksiä/sanoja voi käyttää? Mikä nimi tai termi voisi kuvata aikuisten seurakuntaelämän kokonaisuutta?

Millä tavoin seurakuntalaisen näkökulmasta seurakuntaelämässä näkyy jatkumo elämänvaiheesta toiseen?

Onko seurakunnassasi luontevaa, että apua tarvitsevasta voi sitä saatuaan tulla vastuunkantaja? Tai voiko vastuunkantaja pyytää apua itselleen?

Jos olet työntekijä, miten tunnistat itsessäsi työntekijän ja seurakuntalaisen roolit ja niiden mahdollisen eroavuuden?

Missä määrin koet edustavasi seurakuntaa muulloin kuin virantoimituksessa tai työajalla?

3.3 Kokonaisvaltainen ihmiskäsitys

Ihminen on kokonaisuus – hän on ruumis, sielu, henki; hänessä on järki, tunteet, aistit, kehoisuus, seksuaalisuus, tarpeet, tahto. Jumala loi meidät kokonaisiksi ihmisiksi, Jumalan kuvaksi, Pyhän Hengen temppeliksi. Miten seurakuntasi toiminnassa huomioidaan tämä ihmisen kokonaisvaltaisuus?

Millä tavoin taide, musiikki, visuaalisuus ja toiminnallisuus ovat osana aikuisten seurakuntaelämää?

Millä tavoin miestä tuetaan juuri miehenä? Millä tavoin naista tuetaan juuri naisena? Miten aikuisen seksuaalisuuden ja hänen identiteettinsä kunnioittaminen sekä ihmisen eheyden tukeminen näkyvät seurakuntasi työssä?

Millä tavoin seurakuntasi rohkaisee aikuisia arvokeskusteluun ihmisarvosta tai ihmisoikeuksista? Millä tavoin eettistä pohdintaa ja etsimistä mahdollistetaan? Mitä uusia käytännön toiminnan kanavia aikuisilla seurakuntalaisilla on konkreettisiin, eettisten ja arvovalintojen pohjalta nouseviin käytännön tekoihin?

3.4 Seurakunnan yhteisöllisyys

Mikä ja missä on seurakunta?

Millaisia yhteisöjä seurakunnassasi on? Miten erilaisten yhteisöjen tarve on huomioitu?

Millaisia yhteisöjä paikkakunnallasi on? Miten virallisia ja epävirallisia paikallisia yhteisöjä tuetaan?

Miten eri viiteryhmät ja niiden elämänpiirit huomioidaan? Millaisella henkilöstö- ja talousresurssilla kutakin seurakunnan toimintasuunnitelmassa määriteltä ryhmää kohdataan?

Miten kohdataan se seurakunta/seurakuntalainen, joka ei osallistu toimintaan? Millaiset tavoitteet ovat heidän suhteensa? Miten seurakunnan toimintaan harvoin osallistuvia aikuisia voisi tavoittaa ja kuulla, mitä he tarvitsisivat ja millä tavoin he haluaisivat olla osallisina seurakunnan elämästä?

Millainen yhteisöllinen toiminta on arvokasta toimintaa? Miten ja missä yhteyksissä seurakuntasi työntekijät käyvät seurakuntalaisten kodeissa?

Millaisia haasteita paikkakunnallasi on? Miten seurakuntalaiset ovat mukana kertomassa/näkemässä niitä ja vastaamassa haasteisiin?

Kuinka paljon alueen asukkaat käyttävät seurakuntasi tiloja? Entä suuntautuuko seurakuntasi myös rakennuksista kohti verkostoja? Mitä tapahtuisi, jos seurakunnan ovet olisivat auki ja kutsuisivat »olemaan»? Onko seurakunnassasi tällainen olohuone?

Lähes alituisesti lukossa olevat kirkkojen ovet pitäisi avata eli niiden tulisi olla merkittävästi enemmän aikaa auki, jotta ihmiset voisivat käydä sisälle pyhään paikkaan, pyhien kuvien alle hiljentymään ja rauhoittumaan myös omalla ajallaan. Seurakuntien työntekijöiden tulisi tulla ulos lukittujen ovien takaa ja osallistua ihmisten yksityisiin rientoihin ja paikkakunnan yhteisiin tapahtumiin kirkossa pidettävien tilaisuuksien lisäksi.

3.5. Seurakuntalaisuus

Miten luterilainen näkemys seurakuntalaisesta täysivaltaisena yhteisen ja yleisen pappeuden edustajana näkyy seurakunnassasi? Millainen seurakuntalainen olet itse? Jos olet työntekijä, millä tavoin se vaikuttaa tapaasi hahmottaa seurakuntalaisuutta? Mitä tarkoittaa sitoutuminen seurakuntaan? Mihin aikuinen sitoutuu?

Miten seurakuntalaiset voisivat käyttää osaamistaan seurakunnassa?

Mitä tarkoitetaan seurakunta-aktiivisuudella? Millainen aktiivisuus on arvostettua?

Millaisin sanoin kuvaisit hyvää seurakuntalaisuutta?

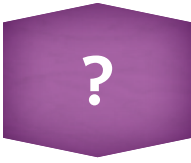
Miten mielestäsi seurakuntalainen voi kertoa itsestään sosiaalisen median keskusteluissa tai verkossa, niin että se rakentaa kuvaa seurakuntayhteisöstä, johon hän kuuluu?

Verkossa haetaan yhä enemmän vertaista eri asioihin ja ilmiöihin liittyvää suosittelevaa. Seurakuntalainen voi esimerkiksi ja kokemuksillaan näin olla rakentamassa kirkkoa ja seurakuntaelämää. Onko tämä mahdollista? Jos ei, miksi se ei ole mahdollista?

Millaisia ovat seurakuntasi blogit? Kirjoittavatko niitä seurakuntalaiset vai työntekijät? Miten esimerkiksi blogien kautta luodaan merkityksiä esimerkiksi, miksi minä kastan lapseni, miksi menen jouluna kirkkoon, miksi haluan papin siunaavan liittoni tms.

Unelmani on, että seurakunta voisi toimia elävänä yhteisönä, jossa ihmiset viihtyvät ja iloitsevat yhdessä, saavat täytettyä tarpeitaan (yhteys Jumalaan ja ihmisiin, elämäntarkoitus, hengellinen ravinto, ihmisenä kasvu) sekä löytävät mielekkään paikan, jossa palvella omilla lahjoillaan. Toisia autetaan ja apua vastaanotetaan, saadaan ja annetaan anteeksi, toimitaan ympäröivän yhteiskunnan parhaaksi, unelmoidaan yhdessä, nähdään aina toivoa, toimitaan rakkaudessa ja uskotaan Jumalan todellisuuteen.

3.6. Osallisuus ja vaikuttaminen

Millaisia vaikuttamisen mahdollisuuksia aikuisilla on seurakunnassasi?
Miten seurakuntalaisia on kutsuttu kantamaan seurakunnassasi vastuuta? Missä määrin vastuunkantajien joukko edustaa seurakuntalaisia kokonaisuutena?

Miten seurakuntalaisia kutsutaan vaikuttamaan päätöksentekoon? Miten avoin kutsu on kaikille kiinnostuneille? Keitä päätöksenteossa kuullaan?

Miten vaikuttaminen tapahtuu seurakuntasi käytännöissä?
Löytyykö seurakunnan kotisivuilta tietoa siitä, kuinka toimia, jos seurakuntalainen haluaa vaikuttaa ja osallistua?
Miten vastuunkantajia tuetaan tehtävissään?

3.7. Kestävä kehitys ja ympäristötoiminta

Mitä luonto ja ympäristö merkitsevät sinulle? Miten suhtaudut luonnon- ja ympäristönsuojeluun?
Mikä on oman kotipaikkakuntasi kaunein maisema? Entä sinulle rakkain paikka?
Miten luonnonkaunis paikka vaikuttaa pyhän kokemiseen?
Miten ymmärrät kristityn aseman luomakunnassa?

Miten seurakunnassasi suhtaudutaan ympäristökysymyksiin, luonnon suojelemiseen ja kestäväen kehityksen arvoihin?
Mitkä ovat paikkakuntasi vaikeita kysymyksiä ympäristön kannalta?
Mitä voitte tehdä ympäristön hyväksi kotona, seurakunnassa, omalla paikkakunnalla ja muutenkin?
Onko seurakunnallasi ympäristöryhmää? Tulisiko sellainen olla?
Onko seurakunnallasi Kirkon ympäristödiplomi? Tulisiko sellainen hankkia?

3.8. Välitä viestiä

Kristillinen sanoma leviää toiselta toiselle vuorovaikutuksen kautta. Yhteisön tunnistaa yhteisestä kielestä. Millaista kieltä seurakuntasi käyttää? Millaista kieltä käytetään seurakuntalaisten kesken? Entä työntekijöiden kesken? Kuinka paljon puheessa esiintyy kirkollista erityissanastoa? Entä mediaviestinnässä? Mikä on ns. Kaanaan kieltä? Missä tilanteissa sitä tarvitaan?

Mille ikäryhmälle seurakunnassasi käytetty kieli ja ilmaisutavat on kohdistettu?
Millaista palautetta tai vuorovaikutusta odotetaan?
Miten paljon seurakuntasi puhuu, miten paljon kuuntelee?

Missä medioissa seurakuntasi näkyy tai kuuluu? Mitä seurakuntasi sanoo medioissa? Kuka sanoo? Millaaisia kuvia seurakunnastasi on medioissa? Mitä muuta seurakunnallista sisältöä medioissa on kuin ilmoituksia tilaisuuksista? Kenelle mediassa olevat viestit on suunnattu? Mistä sen voi päätellä? Kuinka ymmärrettäviä viestit medioissa ovat?

Millä tavoin seurakuntasi tukee seurakuntalaisia olemaan mukana sosiaalisen median verkkokeskusteluissa kertomassa myönteisiä kokemuksia seurakunnasta ja seurakuntaelämästä? Perhekerhon kohtaamiset, diakonin apu, perheneuvonnasta saatu tuki, papin kanssa käyty toimituskeskustelun merkityksellisyys ennen häitä tms.

Kun arvioit seurakuntasi verkkosivuja:
Millainen käsitys aikuisuudesta kotisivuja lukemalla muodostuu?
Millainen seurakuntakäsitys kotisivuista heijastuu? Millä tavoin aikuisten eri elämäntilanteet näkyvät seurakuntatoiminnan kokonaisuudessa? Miten hyvin verkkosivuja lukemalla pystyy hahmottamaan aikuisten toiminnan kokonaisuuden sekä aikuisen omat toiminta- ja vaikuttamismahdollisuudet? Miten kehittäisit kotisivujen sisältöä ja ulkonäköä?

Mitä vuorovaikutuksellista viestintää seurakuntasi tarjoaa verkossa?

4 MONENLAINEN AIKUISUUS

Ihminen on yksilö ja kuuluu samanaikaisesti moneen eri viiteryhmään. Elämäntilanteet vaihtuvat ja muuttuvat, ihminen kasvaa ja kehittyy. Kenellekään ei tee oikeutta tulla määritellyksi vain jonkun viiteryhmänsä perusteella. On kuitenkin tärkeää, että kirkossa halutaan ymmärtää ja ottaa huomioon ihmisten erilaisiin elämänvaiheisiin, ominaisuuksiin ja ikäkausiin liittyviä tarpeita ja toiveita. Viiteryhmät ovat tästä näkökulmasta tarpeellisia työvälineitä. Tähän lukuun on koottu erilaisiin viiteryhmiin liittyviä itsearviointi- ja keskustelukysymyksiä.

Oma unelmani on seurakunta, jonka edustama maailma ei ole tavoittamattoman kaukana omastani, ei saareke eikä muinainen reliikki. Itseäni lähellä on arjen kristillisyyden, uskon ja elämän kysymysten liittyminen siihen, mitä monesti sanotaan vapaaehtoisuudeksi eli toimimiseksi. Maria ja Martta yhdessä. Seurakunnan ydin on jumalanpalvelus ja jumalanpalveluselämä – erilaisissa muodoissaan, sunnuntain messusta arjen tuntoihin, pohdintoihin, niihin huokauksiin. Ja niistä käsin pieniin ja suuriin valintoihin, ja toisin päin.

4.1. Nuoret aikuiset

Kuinka suuri osa seurakuntalaista on nuoria aikuisia (18–29 -vuotiaita)? Tulisiko heitä huomioida omana ryhmänään? Millaisia elämäнкysymyksiä tai hengellisiä tarpeita heillä on? Eroavatko ne muiden aikuisten ikäryhmien ja erilaisissa elämäntilanteissa olevien kysymyksistä tai tarpeista? Millä tavoin?

Millä tavoin seurakuntasi ottaa huomioon erilaisissa elämäntilanteissa elävät nuoret aikuiset?

Miten nuoret aikuiset vaikuttavat seurakunnassasi päätöksentekoon? Millä tavoin he osallistuvat seurakuntaelämään? Onko nuorilla aikuisilla oma tiimi tai valmisteluryhmä, jossa toimintaa suunnitellaan? Miten nuorten aikuisten elämäntilanteet otetaan huomioon esimerkiksi seurakuntasi perhe- ja parisuhdetyössä, jumalanpalveluselämässä, kirkollisissa toimituksissa, oppilaitostyössä tai musiikkitoiminnassa? Millainen vapaaehtoistoiminta kiinnostaa seurakuntasi nuoria aikuisia? Millä tavoin seurakuntasi nuoret aikuiset ovat mukana seurakuntasi verkkotyössä sosiaalisessa mediassa?

4.2. *Opiskelevat ja koulutuksessa olevat*

Mitä oppilaitoksia seurakuntasi alueella on? Mihin niistä seurakunta pitää yhteyttä? Miten yhteys on muodostunut? Miten suhteet lukioihin ja ammatillisiin oppilaitoksiin eroavat toisistaan? Miksi?

Mitä oppilaitoksille tarjotaan? Miten hyvin oppilaitokset tietävät, mitä tukea seurakunnastasi voi saada ja pyytää? Millaisia toiveita seurakuntasi työntekijöille on esitetty? Millainen seurakunnan rooli oppilaitoksissa on? Millainen rooli oppilaitoksissa voisi olla?

Kenelle kuuluu yhteys ja yhteistoiminta oppilaitosten kanssa? Millaisia yhteydenpitomuotoja suhteessa oppilaitoksiin on jo kehitetty? Keiden/minkä alojen työntekijöiden osaamisella olisi annettavaa seurakunnan ja oppilaitoksen yhteistyölle? Millaisia tavoitteita yhteistyölle haluat asettaa? Millaisia yhteisiä tavoitteita seurakunnilla ja oppilaitoksilla voisi olla? Miten seurakuntien parokiaalisuus vaikuttaa seurakunnan toimintaan yhteistyössä oppilaitosten kanssa? Miten esteet olisivat ylitettävissä?

Millaisia tilaisuuksia, keskusteluja ja jumalanpalveluksia oppilaitoksissa järjestetään? Kuinka paljon opiskelijoita osallistuu johonkin seurakunnan kokoavaan toimintaan? Miksi juuri he?

Minkälaisia opiskelijoita oppilaitoksissa seurakuntasi alueella on – miten käsitys heistä on syntynyt? Miten opiskelijat voivat, mitä heille kuuluu? Mistä opiskelijat ovat kotoisin? Missä he

asuvat, missä harrastavat, liikkuvat? Mitä he seurakunnalta kaipaivat – miten sen voisi saada selville? Miten nuorten aikuisten ja aikuisten arkiympäristöt huomioidaan?

Millaista henkilökuntaa oppilaitoksissa on?
Millaista yhteistyötä seurakuntasi tekee opiskelija- ja ainejärjestöjen kanssa?

4.3. Työssä käyvät

Millaisia työpaikkoja seurakuntasi alueella on? Millaista työtä niissä tehdään? Tulevatko niiden työntekijät seurakunnan alueelta vai jostain muualta? Miten ihmiset työpaikoilla voivat? Mistä työpaikoilla keskustellaan? Mitä se merkitsee seurakunnalle?

Missä määrin seurakuntasi työntekijät vierailevat työpaikolla? Missä paikoissa ja kuinka usein? Kuka tekee aloitteen? Millaisia asioita työpaikkavierailuilla tulee esille? Millaisia muita yhteyksiä seurakunnallasi on työpaikkoihin? Puhutaanko työpaikkakeskusteluissa seurakuntaan, kirkkoon tai uskontoon liittyvistä asioista?

Onko seurakunnallasi yhteistyötä ammattiyhdistysten kanssa? Millaisia kysymyksiä näissä yhteyksissä nostetaan esille? Missä määrin työpaikkojen kanssa järjestetään teemajumalanpalveluksia tai keskusteluja työelämän ajankohtaisista kysymyksistä?

4.4. Työttömät

Mikä on alueen työllisyystilanne? Miten se näkyy seurakuntasi toiminnassa, tavoitteissa ja ilmapiirissä? Kuinka työttömien tai työttömyysuhan alla olevien näkökulmat tulevat esiin ja niitä kuullaan seurakunnassasi? Kuinka työttömiä tavoitetaan ja kutsutaan mukaan käyttämään osaamistaan esimerkiksi vapaaehtoistoimintaan? Mitä he tarvitsevat seurakunnaltasi? Millaista apua he saavat tarvittaessa? Kutsutaanko heitä toinen toistensa vertaistueksi?

4.5. *Miehet*

Millaista toimintaa tai kohtaamispaikkoja seurakuntasi tarjoaa erityisesti miehille?

Kuinka miesten omat kysymykset kuullaan?

4.6. *Naiset*

Millaista toimintaa tai kohtaamispaikkoja seurakuntasi tarjoaa erityisesti naisille?

Kuinka naisten omat kysymykset kuullaan?

4.7. *Yksin elävät*

Kuinka paljon seurakuntasi alueella on yksin eläviä? Millaisia ihmisiä yksin eläviin kuuluu, millaisia viiteryhmiä heissä hahmotat? Miten suuria nämä eri ryhmät ovat ja mihin suuntaan määrät ovat muuttumassa? Mikä yhdistää eri ryhmiä?

Millaisia erityistarpeita yksin elävillä on? Kuinka hyvin seurakunnassasi ollaan näistä tietoisia, kuinka yksin eläviä kuullaan? Millaisia ajatuksia tunnistat yksinelävän elämänlaadusta ja esimerkiksi taloudellisesta tilanteesta? Onko seurakuntasi alueella asuvilla yksin elävillä toiveita muodostaa esimerkiksi ikäkausiryhmiä, kuten nelikymppiset lapsettomat naiset?

Miten seurakunta on tavoittanut yksin eläviä?

Tarjoaako seurakunta heille mahdollisuuksia kokoontua ja järjestää toimintaa itse? Minkälaista toimintaa ja osallistumismahdollisuuksia seurakuntasi voisi tarjota?

Miten seurakunta mahdollistaa yhteisöllisyyttä yksin eläville?

4.8. Sukupolvien ketju

Millaisia sukupolvien ketjuja on? Mitä muita perusteita sukupolvien ketjulle on kuin biologinen?
Millaisen merkityksen näet sillä, että seurakunnassa on eri-ikäisiä jäseniä? Millaisia merkityksiä seurakunnallesi on sukupolvien ketjulla? Miten sukupolvien ketjuja huomioidaan seurakunnan työssä, esimerkiksi kirkollisissa toimituksissa? Ketkä niitä huomioivat?

Miten seurakunnassasi otetaan huomioon alueen väestörakenne?
Miten alueen muuttoliike tai pysyvyys vaikuttaa seurakuntasi toimintaan?
Millä tavoin eri-ikäisten kohtaamiset ovat seurakunnan yhteisen kehittämisen kohteena?

4.9. Isovanhemmuus

Miten isovanhempia ja isovanhemmuutta tuetaan seurakunnassasi?
Millaista vertaisryhmätoimintaa on tarjolla pelkästään isovanhemmille? Miten seurakunta voisi tukea isovanhemmuudessaan eri tavoilla kipuilevia?
Miten isovanhemmuuteen liittyvä perheiden moninaisuus näkyy seurakuntasi toiminnassa?
Miten isovanhempien roolia kristillisen uskon ja perinteiden välittäjänä voisi tukea?

Miten seurakuntasi voisi saattaa yhteen isovanhemmuutta kaipaavia lapsia ja lapsia kaipaavia ikäihmisiä sosiaalisen isovanhemmuuden vahvistamiseksi? Millaisia mahdollisuuksia sosiaaliselle isovanhemmuudelle on jo tarjolla? Missä seurakuntasi perustoiminnassa olisi tilausta sosiaaliselle isovanhemmuudelle?

4.10. Seniorit ja eläkeläiset

Millä sanoja seurakunnassasi käytetään senioreista? Eläkeläiset, ikäihmiset, vanhukset?

Millä tavalla seurakunnassasi arvostetaan iäkkäiden ihmisten elämäntähtäystä? Miten arvostus näkyy?

Millaisia erityyppisiä eläkeikäisiä ihmisiä tunnistat seurakuntasi alueella asuvan? Millaisia tarpeita näillä erilaisilla ryhmillä on?

Millaisia toiminta- ja osallistumismahdollisuuksia seurakuntasi tarjoaa senioreille? Miten pitkät perinteet niillä on seurakunnassasi? Miten ne vastaavat erilaisten senioreiden tarpeisiin nykypäivänä?

Ketkä suunnittelevat toimintaa senioreille? Millaiset tavoitteet ohjaavat suunnittelua ja kuka ne asettaa? Kuka tai ketkä kantavat vastuuta senioreiden tarpeista? Millaisia toiveita eläkeikäisillä seurakuntalaisilla on? Miten aktiivisesti heitä on kutsuttu mukaan suunnitteluun? Miten aktiivisesti heitä on pyydetty erilaisiin tehtäviin?

Millaisia seniorijärjestöjä alueellasi toimii? Keiden kanssa seurakuntasi tekee yhteistyötä seniorityössä?

Miten senioreiden parisuhdetta ja avioliittoa tuetaan? Miten senioreiden leskeyden tai eron kautta tullut elämäntilanteen muutos huomioidaan?

Millaisia eväitä seurakunta tarjoaa luopumiseen, sairauksien ja kuoleman kohtaamiseen liittyvien teemojen käsittelyyn?

Missä seurakuntasi toiminnassa eivät seniorit näy?

EF. 3:16-19

*Rukoilen, että hän sanomattomassa
kirkkaudessaan hengellään vahvistaisi
ja voimistaisi teidän sisäistä olemustanne.*

*Näin Kristus asuu teidän sydämissänne,
kun te uskotte, ja rakkaus on elämänne perustus
ja kasvupohja. Silloin te kykenette yhdessä kaikkien
pyhien kanssa käsittämään kaiken leveyden,
pituuden, korkeuden ja syvyyden, ja voitte tajuta
Kristuksen rakkauden, joka ylittää kaiken tiedon.
Niin Jumalan koko täyteys valtaa teidät.*

na mukana myndig kvinnor elämän kok
ikuisten oikeesti elämässä elämän menossa ja lev
ssion miehet kasvurauha aikuisena seura
na mukana crescendo aikuistuva k
dig elämän kokemus passion mitt i
imässä kvinnor aikuisena seur
mitt i livet kasvurauha hopp ihminen V
scendo aikuisena seurakunnassa osallinen
hopp aikuistuva kirkko aikuisena muk
mitt i livet ihminen
hopp aikuisena seurakunnassa
enossa ja levossa passion OS
ihminen aikuistuu
vuxen osallinen
keesti aikuisena mukana elämänmeno miehe
ena mukana hopp ihminen kasvurauha
uha crescendo passion osallinen elämän
vaiheessa aikuistuva kirkko

SUOMEN EV.LUT. KIRKKO⁺

ISBN 978-951-789-416-6 (nid.)
ISBN 978-951-789-417-3 (pdf)
ISSN 1237-279X

Suomen ev.lut. kirkon
kirkkohallituksen
julkaisu 2012:7